

Wszystkie ścieżki prowadzą do dwujęzyczności

Współczesna edukacja coraz częściej stawia na dwujęzyczność jako kluczowy element kształcenia. W dobie globalizacji znajomość więcej niż jednego języka otwiera drzwi do lepszej przyszłości, zwiększa szanse na rynku pracy i rozwija kompetencje poznawcze. Dwujęzyczne programy edukacyjne zyskują popularność na całym świecie, ale ich wprowadzenie wiąże się także z wyzwaniami.

Korzyści płynące z dwujęzyczności w szkole są jednoznaczne. Przede wszystkim to rozwijanie umiejętności językowych. Uczniowie uczący się w dwóch językach szybciej osiągają biegłość językową, lepiej radzą sobie z gramatyką i mają bogatszy zasób słownictwa. Dwujęzyczność sprzyja również poprawie umiejętności komunikacyjnych. Ponadto pozwala osiągnąć lepsze wyniki w nauce.

Badania pokazują¹, że dzieci wychowywane w środowisku dwujęzycznym mają lepsze zdolności analityczne i łatwiej przyswajają nową wiedzę. Dwujęzyczność wpływa także na rozwój pamięci i umiejętność koncentracji. Poza tym zwiększa szanse zawodowe. Absolwenci szkół dwujęzycznych mają przewagę w rekrutacji na studia oraz w zdobywaniu pracy w międzynarodowych firmach.

Nauka w dwóch językach często idzie w parze z poznawaniem różnych kultur i tradycji. To kształtuje postawę tolerancji, otwartości i poszerza horyzonty uczniów.

Nie inaczej jest w naszej szkole, czyli Publicznej Szkole Podstawowej nr 2 im. Ignacego Jana Paderewskiego w Staszowie. Nasza placówka ma bogate doświadczenie w programach międzynarodowych, najpierw Comenius, później Erasmus. Realizowaliśmy programy dotyczące międzynarodowej współpracy szkół, a obecnie bierzemy udział w programie Erasmus + związanym z mobilnością kadry edukacji szkolnej. Podnoszenie kwalifikacji nauczycieli jest kluczowym elementem skutecznej edukacji dwujęzycznej. Program Erasmus oferuje szeroki wachlarz możliwości dla pedagogów, którzy chcą rozwijać swoje umiejętności językowe i metodyczne. Dzięki uczestnictwu w międzynarodowych kursach, szkoleniach i wymianach nauczyciele mogą zdobywać doświadczenie w nauczaniu dwujęzycznym oraz poznawać nowe techniki dydaktyczne. W latach 2022-2024 siedemnastu nauczycieli naszej placówki wzięło udział w zagranicznych szkoleniach mających na celu podniesienie kompetencji językowych i zawodowych. Dziewięciu nauczycieli językowców ukończyło kursy CLIL, czyli kursy w zakresie zintegrowanego nauczania przedmiotowo-językowego. Ośmiu pedagogów kontynuowało naukę języka angielskiego.

Produktem końcowym pracy nauczycieli w projekcie Erasmus+ jest ebook pt. *Scenariusze lekcji w klasach dwujęzycznych. Materiały zrealizowane w ramach projektu Erasmus+ Mobilność Edukacyjna*.

¹ Joanna Mirek *Dwujęzyczność w świetle badań nad mózgiem*. W: *Aspekty psychologiczne między ciałem a umysłem*. Lublin 2014, <https://repozytorium.kul.pl/server/api/core/bitstreams/60ba088d-2f46-402f-9c93-9853aa0ab0e7/content>

Zbiór składa się ze scenariuszy napisanych przez nauczycieli uczestników szkoleń *clilowych* oraz szkolenia dotyczącego robotyki, jaki i z części słownikowej zrealizowanej przez pedagogów, którzy ukończyli szkolenia z języka angielskiego. Scenariusze lekcji dwujęzycznych napisane zostały w oparciu o wiedzę zdobytą na zagranicznych szkoleniach z wykorzystaniem nowoczesnych technik nauczania. Większość scenariuszy zawiera karty pracy. W oparciu o nie zostały przeprowadzane w naszej szkole lekcje otwarte w klasach IV-VIII. Treści nauczania są na tyle uniwersalne, że niektóre scenariusze można zrealizować na różnych przedmiotach. Przykładem może być scenariusz na temat: *People of the book* opracowany na podstawie programu nauczania języka polskiego w szkole podstawowej dla klasy IV – „NOWE Słowa na Start” wyd. Nowa Era. Zawarte w nim treści można realizować na lekcji języka angielskiego, podczas lekcji bibliotecznej czy zajęć z doradztwa zawodowego. Z kolei scenariusze *The monument to ...* czy *My home town* można wykorzystać na historii czy lekcjach wychowawczych, ponieważ dotyczą zagadnień związanych z przeszłością naszego miasta.

W scenariuszach zostały zaproponowane ciekawe ćwiczenia oparte na metodach wspierających CLIL. Zgodnie z podstawą programową nauczyciele – autorzy scenariuszy metody i zadania dobrali tak, *aby z jednej strony nie przerastały one możliwości ucznia (uniemożliwiały osiągnięcie sukcesu), a z drugiej nie powodowały obniżenia motywacji do radzenia sobie z wyzwaniami*².

Wykorzystano m.in.:

- **Mutual Dictation**, czyli metodę wzajemnego dyktanda, polega na tym, że uczniowie pracują w parach i dyktują sobie nawzajem fragmenty tekstu. Każdy uczeń posiada część tekstu i musi przekazać ją partnerowi, który zapisuje usłyszane treści. Dzięki tej metodzie rozwijają się umiejętności słuchania, poprawnej wymowy oraz pisania. Ćwiczenie to sprzyja także współpracy i aktywnemu zaangażowaniu uczniów,
- **Bloom's Wheel** - metoda ta opiera się na taksonomii Blooma, która klasyfikuje procesy myślowe według poziomów trudności: zapamiętywanie, rozumienie, zastosowanie, analiza, ewaluacja i tworzenie. W kontekście nauczania dwujęzycznego uczniowie są angażowani w różnorodne zadania rozwijające te umiejętności, np. streszczanie tekstów, interpretowanie treści, rozwiązywanie problemów w języku obcym oraz tworzenie własnych projektów językowych.
- **Jigsaw Reading** - metoda ta polega na podziale tekstu na fragmenty, które są następnie przydzielane różnym grupom uczniów. Każda grupa analizuje swoją część, a następnie

² Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, <https://podstawaprogramowa.pl/Szkola-podstawowa-IV-VIII-1>

przedstawia jej treść pozostałym uczniom. Dzięki tej metodzie rozwijane są umiejętności czytania ze zrozumieniem, analizy oraz współpracy.

- **Fat and Skinny Questions** - metoda oparta na kategoryzowaniu pytań na „grube” (Fat) i „chude” (Skinny). „Chude” pytania to te, które wymagają krótkiej, faktograficznej odpowiedzi, np. „Kiedy wydarzyło się to zdarzenie?”. Natomiast „grube” pytania są bardziej otwarte i wymagają głębszej analizy, np. „Jakie mogą być konsekwencje tego wydarzenia?”. W nauczaniu dwujęzycznym metoda ta wspomaga rozwój krytycznego myślenia oraz umiejętności formułowania i analizowania pytań w języku obcym.
- **Dictogloss** polega na tym, że nauczyciel czyta tekst na głos, a uczniowie starają się go zapisać. Po pierwszym odsłuchaniu zapisują tylko kluczowe słowa, a następnie w parach lub grupach rekonstruuja całość, starając się jak najwierniej oddać treść oryginalnego tekstu. Technika ta rozwija umiejętności słuchania, pisanie i współpracy w języku obcym.
- **Two Truths and a Lie** - w tej metodzie uczniowie wymyślają trzy zdania na swój temat – dwa prawdziwe i jedno fałszywe. Następnie pozostali uczniowie muszą odgadnąć, które z nich jest kłamstwem. Technika ta rozwija umiejętności mówienia, słuchania oraz krytycznego myślenia, a także stanowi angażującą formę interakcji w języku obcym.
- **Running Dictation** to dynamiczna metoda, w której uczniowie pracują w parach lub małych grupach. Jeden uczeń biegnie do wywieszonego w klasie tekstu, zapamiętuje jego fragment, a następnie wraca do swojego zespołu i dyktuje treść kolegom, którzy ją zapisują. Proces ten powtarza się, aż cała treść zostanie spisana. Technika ta rozwija umiejętności czytania, słuchania, pisanie i pracy zespołowej.
- **Intersemiotic Translation** - metoda ta polega na tłumaczeniu treści z jednego systemu znaków na inny, np. tekstu na obraz, muzykę lub gesty. Pomaga to uczniom zrozumieć znaczenie pojęć w różnych kontekstach oraz rozwija kreatywność i umiejętności wielozmysłowego przyswajania języka.

W scenariuszach wykorzystano ponadto programy i aplikacje TIK, jak np. Quizlet, Wordwall, ArtWord, które nauczyciele poznali podczas realizacji wcześniejszego programu Erasmus+. Ciekawą formą pracy z uczniem dwujęzycznym jest zastosowanie aplikacji komputerowej *Makebeliefscomix* do tworzenia komiksów dwujęzycznych. Dobrym materiałem lekturowym są nowele, np. *Katarynka* B. Prusa lub zbiór opowiadań pt. *Mikołajek* R. Gościnnego i J. J. Sempégo. Uczniowie pracują wówczas w pracowni komputerowej pod opieką nauczyciela języka polskiego i języka angielskiego.

Z uwagi na to, że wśród nauczycieli dwujęzycznych w naszej szkole aż czterech z nich to nauczyciele języka polskiego, którzy nie każdego roku uczą języka angielskiego, szukaliśmy sposobu, aby

wykorzystać ich umiejętności językowe, by promować dwujęzyczność. Taką formą okazał się być teatr czytany, czyli Readers Theatre.

Wykorzystanie teatru czytanego w nauczaniu języków obcych pomaga uczniom rozwijać umiejętności wymowy, intonacji oraz rozumienia tekstu. Czytanie ról w języku obcym angażuje uczniów emocjonalnie, wspiera rozwój płynności językowej i poprawia zdolności komunikacyjne poprzez naturalne użycie języka w kontekście narracyjnym.

Dwie nauczycielki – uczestniczki kursu w Brighton poznały właśnie tam tę formę pracy z uczniem. Doskonali ona technikę *speakingu*, wpływa na językowe *fluently* oraz jest atrakcyjną formą ekspresji językowej połączonej z elementami typowymi dla sztuki teatru, ponieważ prezentacji głosowej tekstu towarzyszy gest, ruch sceniczny, rekwizyt, elementy dźwiękowe. Artykulacja językowa tekstu ma na celu taki dobór odpowiedniej barwy głosu, tempa, głośności, by wyartykułowana treść, była zrozumiała i atrakcyjna dla widza.

Według Encyklopedii Teatru Polskiego *teatr czytany* to:

Współczesna forma sceniczna zawierająca elementy próby czytanej (etap procesu powstawania przedstawienia) oraz wykładu performatywnego (wygłaszanie tekstu przed zgromadzoną widownią). Jest to szczególne zdarzenie teatralne, polegające na wycofaniu się reżysera na rzecz prezentacji przez aktorów tekstu autora, cechuje je swoista wariantowość – od bardzo ascetycznych form przypominających głośną lekturę tekstu z podziałem na role w pustej przestrzeni sceny do rozbudowanych muzycznie i scenograficznie odczytań głównie utworów współczesnych dramatopisarzy, coraz częściej także rzadko wystawianej klasyki (np. cykl „Nikt mnie nie zna” w Instytucie Teatralnym im. Z. Raszewskiego). Wyłonienie się czytania dramatów jako autonomicznej formy teatralnej wiąże się z pojawieniem się w latach 90. XX w. fali „nowej dramaturgii”, najpierw w Wielkiej Brytanii [...] a następnie w Niemczech [...]. Czytanie dramatów od początku związane było z wyrazistą linią repertuarową konkretnych teatrów, np. Royal Court w Londynie³.

W naszej szkole wykorzystywaliśmy wielokrotnie tę formę, m.in. przygotowując program artystyczny z okazji Dnia Edukacji Narodowej. Prezentowaliśmy przedstawienia teatru czytanego również dla uczniów liceum ogólnokształcącego i liceum ekonomicznego. Uczestniczyliśmy w Tygodniu Języków w Zespole Szkół Ekonomicznych w Staszowie, prezentując spektakl na podstawie angielskiej baśni pt. *Jaś i magiczna fasola*. Ponadto nasi uczniowie prezentowali ten typ „twórczości” podczas Festiwalu Twórczości Szkół w Staszowie. Bardzo dobrze został przyjęty przez publiczność międzynarodową podczas wizyty w naszej szkole grupy Comeniusa występ artystów readers theatre w

³ Dorota Sajewska, Katarzyna Dudzińska, *Czytanie dramatów*. W: *Encyklopedia teatru polskiego*, <https://encyklopediateatru.pl/hasla/211/czytanie-dramatow>

utworze pt. *Kto ty jesteś...* w angielskiej wersji znanego wiersza Władysława Bełzy. Uczniowie chętnie angażowali się w tego typu zajęcia, choć są one bardzo czasochłonne.

Dwujęzyczność w szkole niesie ze sobą wiele korzyści, ale wymaga odpowiedniego podejścia i dostosowania metod nauczania do potrzeb uczniów. Kluczem do sukcesu jest dobrze przygotowana kadra, dostęp do wysokiej jakości materiałów oraz system wsparcia dla uczniów. Wprowadzanie edukacji dwujęzycznej to inwestycja w przyszłość, która przynosi długofalowe korzyści zarówno jednostkom, jak i całemu społeczeństwu. W tym kontekście realizacja zadań w programie Erasmus+ odgrywa istotną rolę w podnoszeniu kompetencji nauczycieli i wspieraniu rozwoju edukacji dwujęzycznej. Przed naszą szkołą jeszcze długa droga do dwujęzyczności, ale myślimy, że wkroczyliśmy już na właściwą.

Autorki: Elżbieta Szymańska i Anna Walas – nauczycielki w Publicznej Szkole nr 2 im. Ignacego Jana Paderewskiego w Staszowie